

Обосновка към методология и критерии за подбор на операция „Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт“

Интеркултурното образование е съществена част от образователните политики в България за осигуряване на достъп до качествено образование, залегнали в нормативната национална уредба като Закона за предучилищното и училищното образование приет през 2016 г., Наредбата за приобщаващо образование, Наредба № 13/21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, където е определен държавният образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Настоящата операция е насочена към затвърждаването на интеркултурното образование като част от политиките за приобщаващо образование с цел пълноценно включване в образователния процес на всяко едно дете и ученик.

Операцията съответства на международните инструменти на ООН в областта на правата на човека и правата на лицата, принадлежащи към малцинствени групи, към които Република България се е присъединила и има ангажименти за тяхното прилагане. Операцията ще допринесе за постигане на целите на Национална програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2030, приоритет „Ефективно включване, трайно приобщаване и образователна интеграция” от Стратегическата рамка за развитие на образованието България 2030, както и за Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030).

Постигнатото през програмен период 2014-2020 г. по проектите по ОПНОИР създава предпоставка за продължаване и надграждане на постигнатите резултати.

Дейностите по операцията са насочени към включването на деца и ученици от маргинализирани групи в образование, чрез подход-отдолу нагоре, като активизира участието на целевите групи в единен образователен процес и взаимодействието им с други целеви групи и предвижда комбинирани дейности, в които основен акцент е интеркултурното образование, чрез межкултурно взаимодействие в образователна среда, между образователни институции с концентрация на деца и ученици от уязвими групи с такива без концентрация на деца и ученици от уязвими групи. Такъв подход е насочен към осигуряване на устойчивост на операцията и след нейното приключване. Мониторинг на образователните резултати на база учебна година, Механизъм/методика за съвместна работа и мотивиране на участници и заинтересовани страни от уязвими и от неуязвими целеви групи ще могат да се прилагат и след края на всяко проектно предложение, т.к. ще са създали/утвърдили практика в съвместната работа на заинтересованите страни и участници. Тези изисквания са отразени и в критериите за техническа и финансова оценка (2.2. Методика за съвместна работа и ангажираност на участници в образованието и заинтересовани страни от интеркултурното образование).

Операцията ще допринесе за прилагането на **Европейската гаранция за децата** за подкрепа на целевите действия и структурните реформи за борба с детската бедност.

Операцията ще се реализира чрез процедура за подбор на проектни предложения с три срока на кандидатстване (напр. през три-четири месеца) с оглед и препоръките от вътрешните оценки на ОПНОИР, на Доклад на Световна банка „Образование и грижи в ранна детска възраст, общо образование и приобщаване: анализ на ситуацията и препоръки за насоката на политиките“. С оглед спецификата на операцията, респективно дейностите, партньорството

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

между различни заинтересовани страни според функционалната им компетентност и ориентирани към резултатите е изведено като задължително условие.

В тази връзка допустимата целева група по операцията е определена на база нуждите на участниците в образователния процес, а именно:

- *Деца и ученици, чийто майчин език не е български и деца и ученици, чийто майчин език е български.*
- *Родителите на деца и ученици, чийто майчин език не е български и родителите на деца и ученици, чийто майчин език е български.*
- *Педагогически специалисти.*

Планираните дейности адресират идентифицираните потребности на целевите групи в процеса на приобщаващото образование чрез дейности за интеркултурно образование.

Дейност 1. Осъществяване на интеркултурно образование в училищна среда се състои от две поддейности, които се реализират предимно в детски градини и училища и една за обучения на педагогически специалисти за придобиване, развиване и прилагане на компетентности за демократична култура в рамките на интеркултурно образование в мултикултурна среда, а именно:

Поддейност 1.1. Дейности за разнообразяване на формите и средствата за ефективно осъществяване на интеркултурно образование за развитие на демократична култура и гражданско образование¹, чрез занимания по интереси, съвместни дейности между детски градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи, и такива в които няма концентрация на деца от уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др. предвижда примерни дейности като подобряване на уменията по български език, чрез съвместното му изучаване в занимания по интереси в извънкласна форма, при заниманията по интереси по различни учебни направления; осъществяване на взаимна работа между ученици с добри образователни резултати и такива с пропуски в усвояването на образователно съдържание; съвместни занимания по интереси по предмети/направления от учебния план като съвместни спортни занимания и занимания по изкуства и науки, които са включени в учебната програма за всеки един клас участващ в проекта, съвместно изучаване на основни човешки права залегнали в Конституцията на България и националното законодателство и харта на правата на ЕС, целите на ООН и добри европейски и международни практики; организиране на съвместни ученически парламент/и като форми на ученическо самоуправление в контекста на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование; запознаване с процеса на конструиране на различни културно-исторически наративи; организиране на доброволчески дейности от училището във и извън училище; организиране на съвместни зелени училища и екскурзии с образователна цел.

Поддейност 1.2. Дейности за популяризиране на възможностите за професионално развитие и личностно развитие на учениците посредством образование, чрез организиране на тематични срещи и беседи на ученици с представители от различни професионални съсловия, учени, хора на изкуството, културни дейци,

¹ Съгласно Референтната рамка на компетенциите за демократична култура
<https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture/rfcdc>

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

спортисти предвижда примерни дейности като организиране на срещи с лица постигнали успехи и/или национално и международно признание в областта на науката, изкуството, спорта, вкл. с изявени представители на уязвимите групи като роми, мигранти, бежанци в същите или други области; съвместно представяне на изявени в своята област представители на различни видове професии и посещение на различни икономически обекти, професионални събития (като Ден на строителя, Ден на здравния работник, Ден на учителя, Ден на спортиста, Ден на науката, др.) и организиране на празници с оглед запознаване с необходимите умения и възможности за бъдещо включване в пазара на труда; срещи и посещения с таланти деца и такива с изявени дарби, които да представят своя опит, вкл. с изявени деца и ученици представители на уязвимите групи като роми; организиране на срещи „Родители разказват за своята професия“ и др.

Поддейност 1.3. Обучения на педагогическите специалисти за придобиване, развиване и прилагане на компетентности за демократична култура в рамките на интеркултурно образование в мултикултурна среда, които за целите на демаркацията не припокриват обученията за работа в мултикултурна среда по ОПНОИР, национални програми и или други международни програми и проекти.

Дейност 2. Осъществяване на учебен процес чрез изнесени занимания се състои от две поддейности, които се реализират предимно извън детските градини и училища, а именно:

Поддейност 2.1. Организиране и провеждане на учебния процес (в детски градини и училища) в реална среда, посредством изнесени занимания в музеи, художествени галерии, културни институции, такива свързани с театралното, танцовото, културното и природното наследство, визуалните изкуства, спортни и музикални мероприятия, научни организации, центрове за върхови постижения, центрове за компетентност и др. предвижда примерни дейности като запознаване с националното културно наследство чрез посещение на музеи, художествени галерии, културни институции, такива свързани с театралното, танцовото, културното и природното наследство, визуалните изкуства, спортни и музикални мероприятия, научни организации при провеждане на задължителни, избираеми и факултативни часове по учебни предмети от училищната подготовка; организиране на беседи с представители на изброените по-горе институции; организиране на посещения на 100 национални туристически обекта и др.; организиране на игри, спортни състезания, музикални концерти, изложби и конкурси (вкл. кулинарни), викторини и състезания; гледане на културни мероприятия, спортни състезания, кино, театър и др. и дискутиране на съдържанието в тях. Организиране на училищни празници, кампании и събития съобразно календара на световните, международните, европейските, националните, общинските, местните, професионалните и културните дати и празници.

Поддейност 2.2. Провеждане на културно-образователни инициативи, популяризиращи четенето и грамотността в библиотеки, като част от обучението по образователни направления предвижда примерни дейности като организиране на срещи между представители на библиотеките/читалища и на училищата, както и съвместни междуучилищни дейности за съвместно четене и обсъждане на приказки, стихотворения, гатанки, пословици и поговорки и организиране на литературни конкурси за съчинение, есе, и т.н.; организиране на междуучилищни инициативи за подаряване и размяна на прочетени детски книги; организиране на междуучилищни инициативи за включване на родители на ученици за съвместно четене; чествания за Международния ден на грамотността, провеждане

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

седмица на четенето, формиране на родителски клубове за запознаване с различни измерения на културата - история, бит, обичаи, традиции, фолклор, ролеви модели, ценности чрез четене; провеждане на куизи/викторини и игри, фестивали на четенето, празненства на книгата и др.; като се изтъкват ползите от четенето и грамотността за учениците за тяхното интелектуално, социално, културно и личностно развитие.

Поддейност 2.3. Развиване на отношение към културата и придобиване на знания относно културното и литературното наследство, четенето, творческото мислене, природните, естествените и точните науки, чрез провеждане на занимания по интереси в извън класна форма и изнесени занимания например като творческа изобразителна и продуктивна дейност, пресъздаваща народни изкуства и занаяти; създаване, утвърждаване, модернизация на културно, образователно и информационно съдържание от ученици; междуучилищни визити и обмен на информация, ресурси и други в областта на културното и литературното наследство, четенето, творческото мислене, природните, естествените и точните науки; организиране на фестивали, конкурси и др. насочени към съхраняване на културното и литературното наследство, др.

Дейност 3. Подкрепа за интензивна работа за изграждане на общност от активни родители: кратки обучения на родители, свързани с образованието на децата им, включително чрез участие на образователни медиатори например като обучения за развитие на социални умения и компетентности в мултикултурна среда с фокус родителите на деца и ученици от уязвими групи, по теми за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование; обучения, семинари, срещи на родители на ученици от уязвими групи за изграждане на умения и подобряване на качеството на живот и важността на образованието в тях, например за овластяване на ромски жени, вкл. за превенция на ранните бракове; работа с родители от общността при включването им в училищни инициативи като посещения на културни, исторически обекти и инициативи и др. за изграждане на подкрепяща ученика семейна среда, формиране на родителски клубове, др.

Дейност 4. Провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност като училищни информационни кампании и проекти насочени към затвърждаване на гражданските, здравните, екологичните и интеркултурните ценности; дейности насочени към безопасност на движението по пътищата; защита на населението при бедствия и аварии и оказване на първа помощ; превенция на насилието, справяне с гнева и мирно решаване на конфликти; превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха; преодоляване на негативни нагласи и стереотипи, устойчивото развитие и екосъобразния начин на живот; информационни кампании за борба с фалшиви новини, манипулиране на обществени нагласи и реакции срещу провежданите политики, др.

С оглед спецификата на операцията задължителните дейности 1.1., 2.1, 2.2. и 3, както и останалите незадължителни дейности, могат да се реализират чрез посещения на държавни/регионални/общински културни и спортни институти като регионални музеи, национални/общински галерии, национални/общински библиотеки, национални/общински театри, държавни/общински спортни клубове, висши училища, научни организации, центрове за върхови постижения, центрове за компетентност, обсерватории, др. за утвърждаване на добри практики/модели на интеркултурно образование.

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

С изпълнението на операцията се предвижда постигането на заложи в Програма „Образование“ целеви стойности на индикатори за изпълнение и индикатори за резултат, посочени по-долу. В методологията и критериите за подбор на операцията за извършването на междинен преглед и оценка на резултатите по Програма „Образование“ 2021-2027, в съответствие с изискванията на чл. 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060, по настоящата операция са определени етапни цели до 2024 г. на планираните индикатори за изпълнение. Съобразно максималния размер на финансовия ресурс за региона в „Преход“ (ЮЗР), за индикаторите на ПО е направено разпределение на стойностите за съответните региони на планиране (региони в „Преход“ и „По-слабо развити региони“).

Посочените индикатори за изпълнение от ПО 2021-2027 измерват напредъка по операцията при реализиране политиките в образованието като следват логиката на интервенция на дейностите и са както следва:

Индикатори за изпълнение по операцията от Програма „Образование“ 2021-2027:

- SOI 1.4.Брой деца и ученици от предучилищното и училищното образование от уязвими групи, получили подкрепа – **24 345, 2024г. – 8 114.**

<i>от които</i>	Етапна цел 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
<i>в Регион в преход (ЮЗР)</i>	1 352	4 058
<i>в По-слабо развитите региони</i>	6 762	20 287

Показателят измерва броя на подкрепените деца и ученици от уязвими групи, чийто майчин език не е български, обучаващи се в мултикултурна среда в предучилищното и училищното образование. Едно лице се брои еднократно, независимо в колко дейности е участвало.

- ЕЕСО15 малцинства (включително маргинализирани общности като ромите) – **41 387, 2024г. – 13 794.**

<u>от които</u>	<u>Етапна цел</u> <u>2024 г.</u>	<u>Целева</u> <u>стойност</u> <u>2027 г.</u>
<u>в Регион в преход (ЮЗР)</u>	<u>2 298</u>	<u>6 898</u>
<u>в По-слабо развитите региони</u>	<u>11 496</u>	<u>34 489</u>

Показателят измерва броя на децата и ученици от уязвими групи, чийто майчин език не е български и на техните родители (поне по 1 родител), реално участващи в дейности за утвърждаване на интеркултурното образование по операцията. Едно лице се брои еднократно, независимо в колко дейности е участвало.

- SOI 1.5. Педагогически специалисти и непедагогически персонал, обучени за работа с деца и ученици от уязвими групи – **220; 2024 г. – 72.**

Показателят измерва броя на обучените педагогически специалисти и образователни медиатори, когато е приложимо, преминали и завършили успешно обучения за придобиване, развиване и прилагане на компетентности и умения за демократична

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

култура съгласно Референтната рамка на компетенциите за демократична култура (<https://www.coe.int/en/web/reference-framework-of-competences-for-democratic-culture/rfcdc>).

от които	Етапна цел 2024 г.	Целева стойност 2027 г.
в Регион в преход (ЮЗР)	12	35
в По-слабо развитите региони	60	185

Специфични за процедурата индикатори за изпълнение:

- (Микроиндикатор) ИП 1.4.1/2 – деца и ученици, чийто майчин език е български,, участници в дейности по процедурата – **12 170**.

Показателят измерва броя на децата и учениците, чийто майчин език е български, участници в дейности по процедурата. Едно лице се брои еднократно, независимо в колко дейности е участвало.

- (Микроиндикатор) ИП 1.11.3. Брой родители, обхванати и/или подкрепени в дейности по процедурата – **23 127**.

Показателят измерва броя на родителите на деца и ученици, чийто майчин език не е български, , както и броя на родителите на деца и ученици, чийто майчин език е български. Едно лице се брои еднократно, независимо в колко дейности е участвало.

Специфичните за процедурата индикатори за изпълнение (ИП1.4.1/2 и ИП 1.11.3) са микроиндикаторите, използвани за целите на изчисленията на целевите стойности на общите и специфичните показатели на Програма „Образование“ съгласно Методология за определяне на рамката на показателите на ПО 2021-2027 г. В тази връзка стойностите на специфичните за процедурата индикатори за изпълнение се базират на изчисленията за микроиндикаторите за групата дейности като се отчитат деца в предучилищното образование, ученици в училищното образование и техните родители както от уязвими, така и от неуязвими групи, след индексация на прогнозни стойности, исторически данни и предвид спецификата на дейностите и целите на операцията. Предвид ползваните данни от проект на МОН „Подкрепа за успех“ 50% от училищата с висока концентрация на уязвими групи са от група 5 и група 4 (т.е. с 50% и над 60% съгласно Приложение 6а на Наредба за финансиране на институциите в предучилищното и училищното образование), над 1/3 са училищата от група 2 и 3, съгласно цитираната Наредба и само 1/5 са в група 1. В тази връзка броят на учениците от неуязвими групи по процедурата се определя на половината от тези от уязвими групи, а броят на родителите се определя от броя на родителите от маргинализирани групи плюс поне половината родители на деца и ученици от неуязвими групи като се отчита тенденцията за средния брой на деца в семейство в страната да е 2 (1,5 средно при етническите българи и над 2 и повече при всички други етноси –<https://www.nsi.bg/census2011/pagebg2.php?p2=175&sp2=200&SSPP2=205>; <https://www.president.bg/docs/1352302457.pdf>) и предвижда участие на 1 родител на две деца в предучилищна и училищна възраст .

Индикатори за резултат по операцията от Програма „Образование“ 2021-2027:

- SRI 1.2. Брой деца и ученици от уязвими групи с подобрени образователни резултати 1 година след участие в операцията – **21 910**.

от които в Регион в преход (ЮЗР)	3 652
----------------------------------	-------

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

в По-слабо развитите региони	18 258
------------------------------	--------

Показателят измерва броя на децата и учениците уязвими групи, чийто майчин език не е български, с подобрени образователни резултати след 1 година участие в дейности по операцията.

В предучилищното образование показателят измерва броя на децата, чийто майчин език не е български, получили обща подкрепа по операцията, останали в образование и подобрили уменията си след 1 година участие в операцията, отразени в детското портфолио чрез наблюдение върху физическата и двигателната сръчност, здравето, социалното, емоционалното, когнитивното, комуникативното развитие и ангажираност на децата в детската градина.

В училищното образование показателят измерва броя на учениците, чийто майчин език не е български, получили обща подкрепа за личностно развитие, останали в образование и подобрили образователните си резултати и/или намалили броя на отсъствията и, санкциите, както и награди, поощрения, и др. след 1 година участие в операцията.

- ЕЕCR03 участници, които при напускане на операцията получават квалификация –**200**.

от които	Целева стойност 2027 г.
в Регион в преход (ЮЗР)	33
в По-слабо развитите региони	167

Индикаторът измерва броя на обучените и останали на работа в учебните заведения/в сферата на образованието след приключване на дейностите по операцията педагогически специалисти, получили 1, 2 и/или 3 кредита след участие в квалификационни курсове, и които са повишили капацитета и уменията си за демократична култура при работа с деца и ученици от уязвими групи (за които българският език не е майчин, с отсъствия, с липса на мотивация, неблагоприятна домашна среда и т.н., вкл. деца със СОП, с хронични заболявания, в риск и с изявени дарби, в риск от отпадане от образование и работа с техните родители). Едно лице се брои еднократно независимо в колко квалификационни обучения е участвало и колко квалификационни кредита е получило в рамките на изпълнение на операцията.

Индикаторът е свързан с индикатор за изпълнение SOI 1.5. Педагогически специалисти и непедagogически персонал, обучени за работа с деца и ученици от уязвими групи.

Индикатори SOI 1.5. и ЕЕCR03 се планират само при включена поддейност 1.3., която не е задължителна.

Бюджетът на операцията е планиран в размер на 31 123 577 лева и се формира на база определения в Приоритет 1 на Програма „Образование“ 2021-2027 г. финансов ресурс за група дейности 3. „Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт“, по специфична цел по чл.4, §1, буква Й). Дейностите по операцията ще се изпълняват в партньорство от образователни и други институции, следва да бъдат извършени своевременно до 2027 г. и продължителността на проектите се определя на минимум от 18 месеца, за да обхванат поне две учебни години и максимум не повече от 40. Бюджетът на операцията се

КН.ПО.3.1.9.280423 – за информация

планира и отчита спрямо различните категории региони за планиране от ниво NUTS 2.² Дизайнът на операцията предполага 2 компонента в съответствие с поет ангажимент в Споразумението за партньорство на Република България за 2021-2027 г. 50% от интервенциите да са насочени в Северна България, а 36% от средствата за Региона в преход да са извън София-град, а именно:

- Компонент 1 – По – слабо развити региони (Северозападен район, Северен централен район, Североизточен район, Югоизточен район, Южен централен район).
- Компонент 2 – Регион в преход (Югозападен район).

Предвид целите и спецификата на операцията и регионалната приоритизация (в съответствие с предвиденото в Споразумението за партньорство на Република България за програмен период 2021-2027 г. прилагане на териториален подход за целенасочена подкрепа) са определени и изискванията за кандидати и партньори, включително за бюджета на операцията. Предвид характера на целевите групи и потребностите им в образователния процес партньорството е задължително.

Поради въвеждане на опростено отчитане на разходите, ще се актуализират единичните разходи (когато е приложимо), прилагани по други операции по ОПНОИР и ПО, като се вземат предвид и нарастващите през последните години разходи, вкл. за възнаграждения на учителите и непедагогическия персонал.

² Региони, съответстващи на ниво 2 на общата класификация на териториалните единици за статистически цели, създадена с Регламент (ЕО) № 1059/2003, изменен с Регламент (ЕС) 2016/2066.